

Front Cover

Back Cover

Title Page

I Roto o Te Hupirimi Kooti O Nui Tireni, I Noho Ki Nepia i Te 14 o Nga Ra o Akuhata, 1872. Te Whaka Wakanga o Paora Torotoro. Mo Te Hara Oati Tekā.

Te Wenarei, Akuhata 14th, 1872.

I te aroaro o Te Honetana Tino Kaiwhaka wa, Te Kuini i runga i te Whakawa a Tatana Ko Paora Torotoro.

Ko nga tino take otenei whakawa he ahua roa, ko nga tino take koia nei Na te kaikaro me ona hoa ko Tareha Moananui. Me te Waka Kawatini i. te rua o nga ra o Oketopa, 1871, i tono ki te Kooti tiriwa. He kore no tetahi tino kaiwhaka wa ote Hupirimi Kooti i konei i taua takiwa, whaka atu mai i te take e kore ai e tika kia purua otira ki whaka mutua te tapahi rakau a Rapata Kahimoa i runga i tenei whenua i Mangateretere te ra—To otira ko te (Puihi) e kia ana na ratou; a ko taua tononga i whaka rongona e te kai whaka wa o te Kooti Tiriwa i te wha o nga ra o Oketopa a i taua whaka wakanga ka whaka rongona nga korero a taua kaikaro, he mea oati rawa ia. No reira hoki ka puta tenei patai, i tuhia ranei e Paora Torotoro tona ingoa ki tetahi pukapuka tuku atu i tona wahi o Mangaterete kia Tatana kaore ranei. Na ko tetahi kua riro ranei te Toru rau panua utu o taua whenua i whaka huatia i roto i taua pukapuka. Taua Whakapaenga e mea ana kaore i tau te wehi ote Atua ki runga ki aia kia Paora Torotoro, otira i runga i te mahi whaka wai a te Rewera i korero teka i tino mohio ia ki taua korero teka i runga i taua ki e hara i au tenei tuhi tuhi a kaore kau he moni i riro mai i au heoi nga taonga i riro mai i au o au moni utu ote wheuu e rua peke hota e waru paraihe paura e wha paka tingara. Te tikanga i riro mai ai enei mea, i homai e Tatana he pukapuka ki au whoatu ana au taua pukapuka kia Hohepa. Kawea ana e Hohepa ki te Katimaute ka riro ma ihe pukapuka i aia, a ka mauria taua pukapuka ki te whare o Paea. Ka riro nga paura ki taku ringa.

Na ko enei korero katoa he tino korero parau.

Ka tu ko te Wirihana me te Rei hei Roia mo te kuini. Ko Te Rahera hei roia mo Paora Torotoro.

Ka karanga tia Te Hure i te karanga tanga i aua tangata to koa rua i whaka hengia e nga roia mo te kuini, e rua i whaka hengia e Paora. Ko te Hure tekau ma rua tangata.

Ka tu ko te Wirihana ki te whaka atu i nga take ote whaka wa ka ki e tika ana te whaka wakanga ote kaiwhaka ote Kooti Tiriwa i te wha o nga ra o Oketopa, 1871, ka karanga ia, ia te Hea karaka ote Kooti hei whaki korero otaua whaka wakanga.

Ka tu a te Hea oati tiana ia ka ki e uru mai ana te Porowini o Haka Pei ki raro i te mana o te Kooti Tiriwa, he karaka ahau no te Kooti Tiriwa i te Marama o Oketopa. He kai Rehita ano hoki au oti Hupirimi Kooti e mahara ana ahau ki te hiri tanga o tetahi pukapuka mo te whaka wa ote 30th Hepetema, 1871, i te whaka wa a Tareha Moananui, Paora Torotoro, me Te Waka Kawatini. Ko te kai karo otaua whaka wa ko Ropata Kahimoa ko taua whaka wa mo nga moni e £2000. Kaore taua tamana i au i tenei takiwa kaore i whaka hoki mai ki te Hupirimi Kooti i riro taua pukapuka tamana i a Te Terimana ma Karaena Te Roia mo te kai tono. Ka whoatu e ahau ki te Kooti tetahi warati tono kia kawea tonu tia te puru mo Kahimoa i te 30th o Hepetema ka whoatu ano hoki e ahau tetahi pukapuka korero oati, tona maka he pei a i homai taua pukapuka ki te Kooti Tiriwa i te 30th o Hepetema a i te rua o nga ra o Oketopa ka noho te Kooti Tiriwa ki te aroaro o te kaiwhaka wa otaua Kooti. Kaore hoki i konei te kaiwhaka wa ote Hupirimi Kooti i taua taki wa, ko te kainga ote tino kaiwhaka wa kei Poneke, i roto i nga pukapuka ote Kooti Tiriwa ko te taura o te pukapuka ki nei kaiwhaka mutua te mahi a Kahimoa a i te rua onga ra o Oketopa ka tae mai te kai karo. Ko Te Terimana te Roia mo nga kai Tono ka ki a Te Terimana kia whaka aetia mai e te Kooti kia purua te tapahi rakau a Kahimoa a whaka aetia ana.

Ko taua pukapuka oati i panui tia i roto i te Kooti. Ko nga take i roto ote whaka wa i roto i taua pukapuka. Ka korero tonu a Te Hea i te wha o nga ra o Oketopa ka noho te Kooti Tiriwa. Ka tu ko Terimana hei roia mo te kai tono ko Te Wirihana mo te kai karo. Ka patai te kaiwhaka wa o te Kooti Tiriwa i roto i te Kooti. Ko Paora Torotoro he kai whaki korero i taua whaka wakanga he mea oati ia. A ko Matena Hemara i oati tia hei kaiwhaka Maori, whaka nuku hi a ana taua whaka wa ki te 4th. Ko Paora Torotoro i whaki korero ma i te wha onga ra o Oketopa no te 5th onga ra ka whaka aetia te puru ia Kahimoa. Kaore aui tuhi tuhi i nga korero.

Na ka whaka atu a Te Wirihana ka tonoa e ia ki nga kai karo kia whaka atu ria mai te tamana a Tareha Te Moananui, Paora Torotoro, me Te Waka Kawatini mo Ropata Kahimoa, i te 30th Hepetema, 1871.

Ka Karangatia ko Erueti Karaena ka patai atu ia ki te kaiwhaka wa ma wai ahau e utu. Ka ki atu te kaiwhaka wa kia kite e Te Hure e tika aga ki whaka wakia tenei tangata.

Oati tia ana a Karaena ka ki he roia au no te Hupirimi Kooti, i tera Hepeteme ka tukuna e ahau tetahi tamana no te Hupirimi Kooti mo Kahimoa, Na Tareha Moananui, Paora Torotoro, me Waka Kawatini. Kaore ahau e mohio kei whea ranei taua tamana i whoatu e ahau kia Terimana Roia, nana i tuhi tuhi ko te taura kua

kite au ko taua tamana tonu kaore au i kite.

Ka karangatia a Hare Rini Makoria ka ki ia he karaka ahau no Te Terimana e toru oku tau ki aia, ka toru nga wiki i mahue ai ia i au, e mahara ana au ki te mahinga o etahi pukapuka mo tenei whaka wa kua kimi ahau kaore i kitea.

Ka ki a Te Rei kua whaka takoto ria e ahau te putake motenei whaka wa ka whaka atu ria e ahau te taurira ote tamana mo Kahimoa.

Ka ki te kaiwhaka wa kaore ano i Marama ki aia, te tikanga mei tamana tia a Te Terimana. Whaka aturia ana te taurira o taua tamana.

Rapata Kahimoa oati tia ana ka ki ko te taurira tenei o te tamana i homai ki au.

I te ata tirohanga i taua pukapuka ka kitea kaore te ingoa o Paora Torotoro i roto ko te ingoa ke o Paora Kaiwhatu i roto.

Ka ki a Te Wirihana kaore he tino take he o tena no te tuhi tuhi otana karaka. Whaka aturia ana te pukapuka ote ingoa ote kai karo i roto.

Ka oati tia a Matene Hemara ka ki ia he tangata ano a Paora Torotoro he tangata ano a Paora Kaiwhata.

Ka karanga tia ano a Te Hea ka ki ia e hara i au i tuhituhi te ingoa. Heoi ano taku he hiri kau kaore au i whaka rite rite i aua tamana.

Ka ki a te Wirihana ka whaka pono tonu ia ki te pukapuka oati ote kaikaro.

Ka tirohia e te tino kaiwhaka wa taua pukapuka ka ki, no te 29th o Hepetema tenei pukapuka no reira he parau, ka ki ia ki tana whaku aro kaore e taea e te kaiwhaka o te Kooti Tiriwa te whaka rongu i tenei whaka wa.

Ka roa te korero i konei mehe mea tera ranei e whai mana te Kooti Tiriwa ki te whaka tika i tenei puru.

Ka ki Te Tino kaiwhaka wa ka taea ano e ia te whaka tau i te puru aha koa kaore ano i whata wakia. Ka whaka atu mai ia i tana purunga i te tahi kaupuke i tawahi e rere ana e huti ana i te haika ka haere mai te tahi tangata ki aia ka tonu kia purua tana kaupuke no te me a ko nga utanga otatau kaupuke mo Ingarangi a ki te mea ka rere te kaupuke ka ruihi nga moni tiaki o aua taonga. Whaka aetia ana e ia taua puru mau ana te kaupuke no reira ka taea e te Kooti te whoatu puru.

Ka ki a Te Rahera ki tana whaka aro e tika ana ia mo tenei whaka wa.

Ka tohe a Te Wirihana e tika ana ia.

Ka ki te kaiwhaka wa e whaka tika ana ia i nga korero a Te Wirihana. Note mea i whaka aro te kaiwhaka wa ote Kooti Tiriwa tera ano pea he whaka, wa, kua timataria.

Ka whaka atu ria ruai e te Wirihana tetahi pukapuka ture e ki ana tera ano e taea te puru aha koa kaore ano he whaka i timataria.

Ka tohe ano a Te Rahera i runga i tenei take e rere ke ana te ture o nui Tireni e whaka ritea ana ki tetahi ture o tawahi.

Ka ki te kaiwhaka wa kaore ia e whaka rongu ki ena korero no te mea e rite aua nga ture ote Hupirimi Kooti o Nui Tireni ki nga ture o tawahi.

Ka ki a Te Wirihana tenei ano tetahi take hei whaka tika i taku he pukapuka na te roia mo te kai tonu.

Ka karanga tia ano a Te Hea whaka atu mai ana ia i tetahi pukapuka maka he(I.) he ota na te Hupirimi Kooti te whaka wa a Paora Torotoro me etahi atu kia Kahimoa ka whaka rongu te Kooti ki nga korero. Ko Henare Matene Hemara oati ana ka ki he raihana taku hei kaiwhaka Maori i roto ahau i te Kooti Tiriwa i te 4th onga ra o Oketopa ko taua pukapuka tonu e korero tia nei i tonoa i taua rangi i ki mai te kaiwhaka wa kai o ati tia e au te kai karo. Oati tia ana ia e aua ki te re o Maori. Koia nei nga kupu.

Ko nga korero e whaka puakina e koe ki to Kooti mo tenei whaka wa ko te pono ko te tika to tika anake. Na Te Terimana i tonu kia oati tia a Paora.

Ko te puru i tonoa kia whaka mutua te tapahi rakau a Kahimoa i te Puihi e ki ana hoki a Paora me etahi, e pa ana ratou ki reira. Whaka aturia ana tetahi pukapuka hoko.

Te Wirihana te take i whaka aturia ai taua pukapuka ki a kitea ai ia kua hokona e Paora taua hea i roto i te Puihi kia Tatana, korero tia atu ana e au kia Paora. Koia nei te pukapuka whaka atu ria ana taua pukapuka kia Paora i te taki wa e tu ana ia ki te korero whaka maramatia ana e ahau kia Paora te take otatau pukapuka. Ka whaka Maori tia e ahau te patai a te Wirihana. Na nau i tuhi i to ingoa ki tenei pukapuka i mua otana utu nga mai te patai, ka ki ia kaore e marama aku kanohi, whoatu aua e te kaiwhaka wa tetahi karaihe kia marama ai tana titiro. Ka tirohia e ia te pukapuka ka ki e hara i au tenei i tuhi tuhi, me tana ki ano hoki kaore ia i tuhi. Ka pataia ki nga utu otatau a pukapuka hoko. Ka pataia atu ano e au kaore ranei i riro atu nga moni e £300, nga moni e whaka atu ria ana e tau a pukapuka. Kaore ranei i puta taonga mai ka ki mai a Paora heoi nga taonga i puta mai e rua peke hota, e waru paraihe paura, e wha paka tingara. Ka pataia atu i pehea i riro mai ai aua mea, ka ki mai aia na Tatana i homai i tetahi pukapuka ki au whoatu ana e au kia Hohepa kawea ana au ki te Katamauihi, a ka riro mai i reira tetahi atu pukapuka kawea ana e au kia Paea homai ana nga mea otira nga paura ki au tonu. Ko te tikang ma te Kawanatanga e homai tetahi pukapuka ka kawea ai i taua pukapuka ki te Katamauihi, i korero tahi ano maua ko te here here mo ana hoko mo tona whenua ko tenei pukapuka, tona maka he (G.) naku i

whaka Maori atu kia Paora whaka ae ana ia ki te rironga mai o te £251, utua ana te Nama a Tatana ia Aperira 26th, 1870. I kite ahau i tona tuhi tuhi tanga ka tahi ka ki ia ko taku hea i roto i Mangateretere kua hokona e au kia Tatana. A whaka ae ana ia ki te tango i nga moni i runga i tenei ritenga.

Ka pataia e Te Rahera ko te ra i tuhia ai tenei pukapuka ko 18th Aperira, 1869. Ko te pukapuka tuatahi tena i whoatu ai ki roto i nga ringa o Paora i roto i te Kooti Tiriwa. Korero tia ana e ahau whoatu ana e au ki aia. Ko te pukapuka tuarua, ko te pukapuka mokete, ki atu ana au kaore i korero tia au kaore i whaka maramatia, i ki tonu mai ia kaore ia i tuhi tuhi ki aua pukapuka e rua. Ka pataia atu e au i puta atu ranei he moni kia koe, tae mai ki tenei takiwa. Na Te Wirihana i ki kia pataia e au. Ki tonu mai a Paora heoi nga mea kua puta atu ki aia ko nga paura me nga hota me nga tingara. Ko te pukapuka te maka G. i whaka atu ria i te tononga mo te whaka wa kua mohio noa au ki tenei pukapuka kaore i kia mai i te whaka wakanga kia whaka mahara tia atu taua pukapuka. Kaore au i whaka maha ra i whaka hua ano au i taua pukapuka i te takiwa i korero ai au i te whaka wakanga.

Ka patai atu ano a Te Rahera kia Te Hemara i whaka maharatia ranei te kai karo a Paora kia tupato ia ki ana whaka hoki mai i nga patai mo tonu ingoa.

Ka ki te kaiwhaka wa ka pouri rawa ia mei pera tia.

Ko Te Wirihana kaore ranei i tini nga patainga atu ki te kai karo kia (Paora) mehe mea ranei e hara i aia te tuhi tuhi e mau ana ki taua pukapuka. Ka ki mai a Te Hemara ae.

Karangatiana a Teoti Wakena oati ana ka ki kei Te Rewanatanga ahau he kaiwhaka rete whenua o Whanganui. E mohio ana ahau ki te here here. Ko te pukapuka tona maka (F.) naku tena i whaka Maori. I kite ahau ia Paora Torotoro e tuhi tuhi ana i tona ingoa, i tuhia ki te kainga ote kaikaro o (Paora) i te 18th o Aperira, 1870. Ki taku whaka aro ko te pukapuka kua tuhi tuhi a noa tia, no muri ka tahi ka tuhi tuhi a Paora i tona ingoa. Ko te ki i roto i tana pukapuka kinei no te tau 1869. Ko tana he i tuhi i te 19th o Aperira, 1870. I whaka maramatia e ahu te pukapuka ke aia, me te pukapuka re o Maori e apiti, nei naku ano i korero atu ki te kai karo kia (Paora) i te takewa i tuhi ai e Paora tona ingoa. Ko te whaka Maori tanga he me tika rawa, a ko te ingoa ano hoki ote here here e mau na. Tera ano tetahi tangati kite i te tuinga. Ko tona ingoa Te Waka Takahari, e mohio tonu ana ahau ki tana ingoa nana tonu. Kua timata noatu nga korero mo te hoko a taua whenua i mua noatu ote, ra i whaka oti ai tana pukapuka.

Ka pataia a Teoti Wakena e Te Rahera—Ko te tuhi tuhi e mau i raro whaka atu i te ra i tuhia ai, naku tonu i tuhi tui. Ko taua whaka rere-kitanga i tuhia i muri tata tonu i te whaka otinga. Ko te tuhi tuhi i raro e whaka atu ano ki te tuhi tuinga oati ote whaka maori tanga. No muri iho i hanga ai. E kore a taea e au te ki peha te roa ki taku mahara no muri tataiho. Ko te pukapuka hoko ki taku whaka aro no te rima onga haora i tuhia ai i te whare o Paora. I reira a Tatana, ki taku titiro e ora ana a Paora kaore e haurangi ana te tuhina, i te kai waipiro etahi tangata taku kitenga tuatahi i a Paora i te whare ote Waka, e kai rama ana etahi tangata. Kaore au i kai, te take he mahi taku i reira. Ki taku titiro kaore a Paora e haurangi ana. Kaore au i kite waipiro i te taki wa ote tuhi tuhitanga, no muri iho ka kite ahau i tetahi parani na nga Maori. E hara i au tana parani i hara hoki i a Tatana. Te takeo tenei pukapuka. Ko te pukapuka mokete kia Kahimoa. Kaore au e mohio ki tetahi mokete kia Tatana otuaa whenua. I whaka maramatia e au nga kupu ote pukapuka. Kaore au i ki atu ko te pukapuka whaka aetanga tenei mo te toru rau pauna, ko te pukapuka reo Maori e apiti ana ki te pukapuka hoko i tuhia i te tau 1869, i whaka maramatia e au te pukapuka ki aia.

Na Te Rahera ano—I whaka marama atu koe he whaka aetanga ki nga moni e £500. Ka ki te kai korero i te taki wa i tuhi ai o Paora e whaka tu ana ia i te turanga ote tangata kua whaka ae ki aua moni, a me titiro ia ki te mahi tika a te kai hoko.

Ka Karangatia a Perereka Tatana oati ana ka ki e iti ana toku mohio ki te reo Maori. Ka tekau matoru aku tau ki tenei koroni, kua maha aku mahi ki nga tangata Maori, no reira i ahua mohio au ki te reo Maori. I roto ahau i te Kooti Tirewa i te wha o nga ra o Oketopa, 1871 I te whaka wakanga mo te tonu puru, i reira a Paora Torotoro me Waka Kawatini, i pataia a Paora e Te Wirihana. Ko Te Hemara te kaiwhaka Maori, ko taua pukapuka tona maka he (F.) i whaka takoto ria ki te aro aro ote Kooti. Ka pataia atu kia Paora nou ranei te ingoa e mau na, ka ki mai ia e hara i au i tuhi tuhi. He tika tonu te whaka Maori a Te Hemara. I kite ahau i te tuhi tuhi tanga i taua pukapuka. I tuhia ki te whare ote kai karo o (Paora) i te pukapuka i te 18th o nga ra o Aperira, 1870. I te tuinga ko nga tangata i reira ko Te Waka Takahariraua ko te Wakena. I whaka Maori tia taua pukapuka, me te pukapuka reo Maori i panuitia ano, i tino whaka maramatia taua pukapuka. Ka puta he tau tohe i taua takiwa ki nga moni he i utunga maku kia £290, kia £300 ranei. Whaka ae ana ahau ki te whoatu i te £300, a maku ano hoki e utu te mokete kia Kahimoa e £210. Ki atu ana ahau ki te kai karo ka whoatu e ahau te £300. Kaore i whaka ritea te ra hei putanga mo nga moni. Ko tana nama £100 i taua takiwa. I puta ano he korero mo tetahi whenua. Te whenua ko Petane, a mo tana hea i reira kua puta i au £100. Ko te toenga ote toru rau pauna i whoatu e au ki te moni. Ko etahi he taonga, te putanga o aua moni me nga taonga i roto i te marama kotahi, otira i roto i nga marama e ono, i muri iho o te tuhi tuhi tanga o tona ingoa ki te pukapuka hoko. I kite ahau i te tuhi tuhi tanga a Paora ki taua pukapuka. Kaore rawa ahau i whoatu paura hota tingara ranei ki aia.

Kaore au i whoatu pukapuka kia aia kia puta mai ai aua mea. Kaore rawa a maua hoko aha atn ranei ko Paea. Ko te pukapuka mo te £35 i tuhia i te 18th o Aperira, 1870. Ko taua pukapuka naku tonu i tuhi tuhi. I utua e ahau au moni ki aia i taua ra. Ke te pukapuka maka F. i tuhia i te mutunga ote tau 1869 i tuhia ki te tari ote Rei. Na i taua taki wa whaka aro ana maua ko te kai karo mo te hoko o taua whenua. Ko te whaka Maori tanga i tuhia i taua takiwa. I rehitia tia te pukapuka hoko i te ra i muri iho ote hokonga i te 19th Aperira, 1870. Naku i utu te perehi tanga o taua pukapuka. Ka kite au ko taua whenua i Petane kua whaka putaina atu nei e au te £70 kua puta i au me tango mai i roto i te £300. Na i te ra i hokona ai te whenua a Mangateretere e penei ana nga kaute I whaka ae au ki te utu atu i te £300, i tana nama ki au kotahi rau pauna. No muri iho ka utua e au e £35, te kau pauna, me etahi atu moni. A i runga i te whaka otinga o Petane, ka tau ki aia e £75. I te 26th o Aperira ka tuhia ia tona ingoa ki te pukapuka tona maka he (G.) whaka ae ana ia ki te rironga mai ote £251. A whaka ae ana ia ki te tango i te toenga o te £300 me whoatu ki te tieki. Ko te toenga i whoatu e au i mua o nga wiki e ono. Ko te whaka rere ketanga ote ra i tuhia ai te pukapuka i tuhia ki roto i te Rehita na Te Wakena i tuhi tuhi i reira ahau me Te Hiri kaiwhaka wa. Te kai Rehita onga pukapuka hoko rihi ranei i muri tata iho i te tuhi tuhi tanga i te pukapuka oati, a i mua hoki ote perehi tanga.

Ka karanga tia ko Hohepa Moria Tapito oati tiana ka ki. Ko ahau te kai kahi ote katamauihi o Ahuriri. he raihana ano hoki taku mo te hoko pu paura hote Tingara ranei ki nga kai hoko o aua mea ki nga tangata Maori. Ma te Kawana tanga rano e tuhi tuhi mai ki au ka tahi ka tukuna e au. Ka whaka atu ahau ki te Kooti i te pukapuka onga raihana katoa. Kaore rawa he raihana i whoatu kia Paora kia Hohepa ranei mo nga peke hota e rua me nga paraihe paura me te wha paka tingara. E ngari i te 20th o Mei he pukapuka whaka ae mo te kotahi pauna paura tekau ma wha pauna hota me te 250 Tingara ma Paora Torotoro. I whaotu kia Paea, kaore ahau e mohio ki te tangata nana i kawae a ke i te pukapuka a Tatana i tae a ke ki au kia whoatu e ahau he paurahe hota he tingara ranei ke te tangata Maori.

Ka pataia e Te Rahera a Te Tapito, ko te utu maa tenei. E kore e taea e au te oati otira te ki i te tangata nana i kawae mai i te pukapuka ae a Te Omaua.

Ka ki te Tino kaiwhaka wa—E kua ki te kai karo a Paora na Tatana i whoatu i tetahi pukapuka ki aia ki te tangata o te Katamauihi ki a homai tetahi pukapuka whaka ae kia riro mai he paura mana, a i runga hoki i te korero a Tapito kaore he pukapuka i tae atu ki aia.

Ka ki a Te Wirihana ko nga korero a Tatana kua whaka tikiaia e Te Tapito kaore he pukapuka i tae atu ki aia.

Te Taete, 15h, I Te Aroaro o Honetana.

TINO KAIWHAKA WA.

Ka noho ano Te Tino kaiwhaka wa i te tekau o nga haora.

Ka hui hui katoa te hure. Ka karangatia ko Ohika Paea hei whaki korero. Kaore i a i puta mai ka tonoa e te kaiwhaka wa te pirihana mana hei tiki i aia. Ka ki te kaiwhaka wa mehe mea ka taea te whaka atu mai he whaia tete nana ki te Kooti ka paina tia ia kotahi rau pauna. No muri tata iho ka tae mai a Paea, ka oati tia ia. Ka ki no te ahiahi nei ka tae ake te tamana ki au. Ko taku pukapuka i roto i te Katamauihi i Te Peti, i tatari au kia puare taua tari. E haere mai ana au ka tutaki au i te Pirihana mana.

Ki atu ana te kaiwhaka wa e tika ana te take i roa ai ia.

Ka pataia a Paea e Te Wirihana ka ki mai ia he kai hanga pu ahau i te Peti. He raihana taku mo te hoko pu, paura, hota tingara.

Ko Te Omana anake te tangata hei whakaae mo te hoko ote pu paura hota tingara ranei ki te tangata Maori. E mohio ana ahau kia Paora Torotoro. I hokona e ia i au i te 30th o Mei, 1870, kotahi pauna paura 14, pauna hota e 250 tingara. Naku tonu i whoatu, koia nei te pukapuka whaka aetanga na reira au e ahei ai te hoko i enei mea. E haurangi ana a Paora i taua takiwa, he hoa ano tona. Ka mohio ano au ki taua tangata. Kaore au e mohio mehe mea ko Hohepa. He tini nga tangata o ratou ingoa ko Hohepa. Na Paora i utu nga paura, i homai moni tonu. Ka hore a Tatana i utu mai ki au mo etahi paura. A kaore hoki au i whoatu paura kia Paora i runga i te pukapuka a Tatana.

Ka pataia a Paea e Te Rahere ka ki a Paea. E haurangi ana a Paora i te tikanga mai i nga paura. Ko nga paura i whoatu e au rite tonu ki te pukapuka i homai ki au. I whoatu ano e au he tini ki aia. Na tana hoa i kaute nga moni E kore e taea e au te ki mehe mea na Hohepa i tonono mai nga paura na Paora ranei. E nui ana te haurangi o Paora i taua takiwa kaore ia i ata mohio ki ana mahi.

Ka ki a Te Wirihana ta mutu nga kai whaki korero mo te taha ki te Kuini.

Ka karangatia ano a Te Tapito ka ki. Kua kite ahau i mua i tenei pukapuka te maka he (H.) taku kitenga tuatahi i te 15th o nga ra o Hune, 1872, noku te ingoa e mau ana i tua o te pukapuka whaka aetanga mo nga moni ma te Kawanatanga. Ko aua moni he mea utu ki te Tiaki ko ana moni na te kai Rehita i whaka tau. Na Te

Wirihana i patai, ka utua mai e Te Tapito. E mohio ana ahau kua utu mai etahi atu tangata mo te he a o Paora.

Ka tu he tau tohe i konei.

No muri iho ka karangatia e Te Rahera nga kai whaki korero mo te taha kia Paora Torotoro. Ka tu ko Waka Takahari oati ana ka ki. E mohio ana ahau kia Tatana. I kite ahau i a Tatana i tae ake ki te whare o Paora i te ahiahi. Kaore au i kite i a Wakena i te takiwa e whaihanga ana te whare o Paora raua ko Tatana i taua takiwa. Kaore au e mohio ki te korero pukapuka ki te tuhi tuhi ranei, heoi ano taku i mohio ai ko te tuhi tuhi i toku ingoa,. Ko te ingoa e mau na i runga i tenei pukapuka naku. E mahara [unclear: ana auki] te takiwa i tuhia ai e au i kite au i a te Wakena i reira i te takiwa i tuhi tuhi ai au i toku ingoa. Kaore au i kite ia Paora e tuhi ana i tona ingoa. Kaore i whaka maramatia mai ki au te take hei tuhinga i toku ingoa. I kia mai kia tuhi au ki te pukapuka, ka mutu taku tuhi ka patai au mo te aha tenei. Ka kia mai ki au he pukapuka mo Mangateretere te ra to, ka ki atu au patua taku ingoa. Kaore au i pa ki tena whenua, mahara au e tuhi tuhi ana au ii toku ingoa me tetahi whenua i Petane no te mea e pa ana au ki reira. Ka whaka maramatia mai ki au te take i tuhi tuhi ai au i kite ahau i te tuhinga o Paora i tona ingoa. Kaore e taea e au te ki mehe mea kua oti ranei te ingoa o Paora te tuhi tuhi ki te pukapuka i taku tuhinga. Kaore au i kite i te ingoa o Paora i reira. Kaore au i kite i tana tuhinga. I roto a Paora i te ruma e haurangi ana i taua takiwa. Ki te titiro atu e nui ana te haurangi. Kaore ia i ara mai ki te korero, e nui ana tana haurangi. I konei ka whaka hurori te kai whaki korero, whaka atu mai i te haurangi o Paora.

Ka haere tonu te patai. Kua kai noatu a Paora i te waipiro i mua o te taenga mai o Tatana. Kawea mai ana e Tatana he pounamu parani. Ko taua pounamu na Paora me etahi atu i kai. I kai ano au, I kai au i muri o taku tuhinga i taku ingoa. I kai ano ahau i te kainga Maori i mua o te tuhinga i taku ingoa. Kua timata te kai rama a Paora i te po i mua o te taenga mai o Tatana, kai tonu tae noa mai a Tatana. Kaore au e mohio pehea ra te nuinga o te pounamu i pau i a Paora. Kaore au i rongo i te panui tanga otaua pukapuka. Ka pataia kia Te Waka. I reira ranei a Te Wakena i te takiwa i tuhia ai te ingoa o Paora, ka ki a Te Waka. Kaore au e mohio ki taua Teoti Wakena e korero na kautou. I reira a Te Wakena e noho ana i te whare whaka wa, ka whaka atu ria kia Te Waka. Ka tahi ka ki ae e mohio ana au.

Ka pataia a Te Waka e Te Wirihana ka ki. I kite ahau i te taenga ake o Tatana ki te pa, raua ko Te Wakena i tae ake. Kotahi tonu to maua whare ko Paora. Kaore a Paora i te hanga i taua whare i te takiwa i tae ake ai a Tatana raua ko Te Wakena. E haurangi ana a Paora kaore i te mahi, toku kainga i tenei takiwa kei Petani. Kotahi taku marama ki te kainga o Paora. Kaore maua ko Paora i korero rero mo Mangateretere. Kaore maua i korero mo taua whenua i te ra i tae ake ai a Tatana. He whenua ano taku i mua i Pahau.

Ka Karangatia e Te Rahera ko Raihania oati ana ka ki. E mohio ana ahau kia Paora Torotoro. I reira au i te marama i te taenga ake o Te Wakena raua ko Tatana. Kaore [unclear: au'i] reira katoa o te takiwa i noho ai raua. Ko tetahi wahi anake otaua takiwa i reira au. I haere a Te Wakena ki te whare o Waka Kawatini. Ko Tatana i haere ki te whare o Paora. Kaore raua tal i i te whare o Paora i te takiwa i reira au. I kite ahau i a Paora me Tatana me Waka Takahari i te whare o Paora. I tomo atu au ki te tiki toki ka kite au i a ratou. Ko Paora i te takiwa i haere atu ai au e takoto ana, i taku tomokanga, ki roto i te whare ka kite au i te pounamu parani e tu ana i roto i te ruma. Ko tetahi hawhe kua pau. Kaore au i kite pukapuka i toku taenga atu, wahi iti nei ahau ka puta mai. Kotahi taku kitenga i a Paora i taua ra, taku kitenga tua tahi i a Paora i te ata e haurangi ana ia. E hanga ana he whare i te kainga o Paora i taua takiwa. Kaore a Paora i mahi i te whare i taua rangi katoa e mahi ana au i te whare, ko toku kainga i te whare o Te Waka Kawatini, hoki rawa au ki toku whare kua pau te pounamu.

Ka karangatia ko Tewi Wiremu oati ana ka ki. E mohio ana au kia Paora Torotoro. Ko toku kainga kei te kainga o Hanara. I te takiwa e hanga ana te whare o Paora, i reira au i kite ahau i te taenga ake o Tatana raua ko Te Wakena. I kite au i te haerenga o Te Wakena ki te whare o Te Waka. Ko Tatana i haere ki te whare o Paora. Kaore au i tomo ki roto i te whare o Paora. Kaore au i kite e aha ana raua ratou i roto te whare. I kite ahau i a Tatana e tango ake ana i tetahi pounamu parani [unclear: i aro] iho otona kotahi ka whoatu kia Paora Torotoro. I waho tenei ote whare. I kite ahau i a Paora i taua takiwa. E nui ana te haurangi o Paora. I reira ano au i tetahi takiwa i tae ake ai a Paora me etahi paura, ka ki mai a Paora ki au i taua ta iwa, tikina nga paura kawea mai ki runga. I runga i te kiki i taua takiwa i roto i te pouaka, ka kawea e au ki runga wahia ana e au te pouaka. I roto i te pouaka e waru paraihe paura e wha paka tingara e rua peke hota tona nama he 3. Ki taku mahara he paraihe ririki. Kaore e taea e au te ki e whia ranei nga ra i muri iho o te taenga mai o Tatana ka tae mai nga paura, me he mea i tuhia e au te ra ka tahi au ka mohio. E kore e taea e au te kino muri ranei i te taenga mai o Tatana no whea ranei. I reira ahau i te timata tanga o te hanga o te whare o Paora tae noa ki tona otinga. Kotahi tonu toku kitenga i te taenga ake o Te Wakena raua ko Tatana ki reira i taua takiwa. I kite ahau i a Paora i te awatea i te taenga ake o Tatana, a i te po i mua i te taenga ake o Tatana, e nui ana te kai rama o Paora, a e nui ana tona haurangi i te ata o taua ra. Ka pataia e Te Wirihana i te taha ote whare ki te rori i kite ai ahau e whoatu ana e Tatana te pounamu kia Paora. E hara ahau i te kamura e mohio ki te mehua i te takiwa. I penei me au e tu nei tae atu ki te tomokanga. E whaka iro ana ahau i te whare o Paora i taku kitenga i te whoatu tanga i te patara kia Paora. Kaore au i kite i a Te Wakena.

Ka otatia ko Hohepa ka ki. E mohio ana ahau kia Paora Torotoro. Ka rua nga tau i noho ai au i te kainga o Paora. E mahara ana ahau ki te hanga i nga te whare o te kainga o Paora. I haera mai au i tetahi ra i taua takiwa ki te whare a Tatana. Ka tono atu a Paora i taua takiwa ki a Tatana mo tetahi paura. Ka tuhia e Tatana tetahi pukapuka i taua ra ka ki mai he pukapuka kia puta mai ai etahi paura. Ka ki mai a Tatana kia kawea e au ki te Katamauihi, haera ana au ki reira. Whoatu ana e au te pukapuka ki tetahi tangata i te Katamauihi. Kaore au e mohio ki taua tangata, homai ana e taua tangata he pukapuka kia Paea. Ka haere mai ahau i te Katamauihi ka tutataki ahau i a Paora. Ka haere tahi maua ki te whare a Paea, ka riro mai i a maua e waru paraihe paura e rua peke hota e wha paka tingara. Kaore maua i utu mo aua mea. Ka whoatu e maua ki runga i te kiki. Kawea mai ana e maua ki te Kohu Patiki. I kite ahau i te tango hanga i roto i te kiki. Na Paora i tango mai i roto i te kiki i reira. Kaore ana hoa i reira.

Ka pataia a Hohepa e Wirihana. I kite ahau ia Tatana e tuhi tuhi ana i taua pnkapuka ki te Apiha o te Katamauihi. E tu ana a Tatana i tona turanga i te takiwa i tuhi tuhi ai ia i taua pukapuka.

Ka Karangatia ko Apirana oati tia ana ka ki. Ko toku kainga kei te Kohupati i. I reira ahau e noho ana i te takiwa e hanga ana te whare o Paora, kei te mahara ahau ki te taenga ake o Te Wakena raua ko Tatana. I kite ahau i a Paora i taua ra ka nui tona haurangi. I kite ahau i a Paora i roto i te whare i mua o te taenga ake o te Tatana me Te Wakena. E takoto ana ia e moe ana, ka tae ake raua ka whaka marangatia e te wahine ka ki atu kua tae mai raua. Maranga ake e haurangi ana ano i a (Paora) ka kite ahau i a Tatana e whoatu ana i te pounamu kia Paora. I te ritenga tonu ki te whare whai atu ana ahau ki tetahi maku. Ka pataia e Te Wirihana ka ki. I taku kitenga i a Tatana raua ko Te Wakena e haere mai ana i runga ahau i te Wha amahau o te whare o te Waka. Ko Paora raua ko Tatana i haere ki roto i tona whare. Ko Te Wakena ki roto i te whare o te Waka.

No konei ka mutu nga Maori kai whaki korero. Ka karangatia e Te Rahera, ko Karaera oati ana ka ki he Roia ahau i mua no Paora Torotoro, Waka Kawatini me Tareha Moananui. I te whaka wa i waenga nui i aua tangata me Tatana i te marama o Oketopa, 1871. Ko te Tamana tuatahi mo Kahimoa mo tana noho i runga i te whenua o Tatana. Whaka aro ana ahau, ka tahi, ka whaka rere ke tia e au te Tamana mo te puru. He kaiwhaka haere a Te Terimana naku. Whaka aro ana ahau i te tuatahi e pa ana a Paora Torotoro ki nga rakau e tapahia ana e Kahimoa. Ka tahi au ka mohio otira e pa ana a Paora ki whenua. Kaore ia i pa ki nga rakau o runga i taua whenua. I ki tonu a Paora kaore ia i pa ki nga rakau i mua o te Tamana tuatahi me te Tamana puru.

I kawea te whaka wa i runga i te take panga e etahi atu tangata o te karauna karati. Waiho tonu te ingoa o te kai karo kia mau tonu i roto i taua whaka wa, no te mea kaore i whaka aro tia e whai take ana tia patua nga ingoa.

Ka pataia a Karaera e Te Wirihana, kia patu ano ia i ana korero, whaka aturia ana te pukapuka ma reira e kitea ai e mau tonu ana nga ingoa o aua tangata i roto.

Ka ki te kaiwhaka wa ko te pukapuka te maka he (B.) e kitea ana i runga i taua pukapuka e mau ana ano te ingoa o te kai karo otira nana tonu i tuhi tuhi tona ingoa me to Te Waka me to Tareha.

Ka ki a Te Rahera me whaka aro te Kooti ko taua pukapuka oati kaore mo Paora note mea e mau ana te ingoa o Paora kaiwhata i roto.

Ka ki te kaiwhaka wa kia Te Rahera e whaka kotahi tiana e koe te pukapuka oati me te Tamana. I konei ka tu a Te Rahera ki te whai korero ki Te Hure mo te taha kia Paora, ka ki ko te ingoa e mau ana i te pukapuka hoko e hara i te ki e hara i aia te ingoa e mau ana ki te pukapuka, e ngari i te takiwa i tuhia ai e haurangi ana ia. Kaore ia i mahara i muri iho, ki taku whaka aro ka marama te ngakau o te Hure i runga i tena take. I runga i te marama onga korero a nga tangata Maori i whaki korero nei. A ki taku whaka aro ko nga tangata i runga i nga korero kua rongona nei e tatou, me pei atu i roto i te turanga onga tangata mahi tika. A ka taea ano e au te whaka atu ano kia koutou e ki ana te kai karo i roto i te pukapuka oati e whaka ae ana ano ia ki taua tuhi tuhi ki te pukapuka. E ki ana te pukapuka oati, ko nga ingoa onga tangata e mau ana ki taua pukapuka, he mea tohe ratou kia tuhi ratou ki te pukapuka ma reira e riro ai te whenua e korero tia nei. A heaha te pai kia whaka heai ia i tona ingoa kua whaka aetia nei i roto i te pukapuka take otenei whaka wa. A tetahi i tirohia e ia tona ingoa ki te karaihe ma taua karaihe e whaka nui te tuhi tuhi e pohe he ai ia. Ka tae mai tenei ki nga moni otaua whenua. Ka ki ko te ahua puta kino mai onga moni na reira i pohehe ai te kai karo a (Paora) i ki ai ia kaore ano kia riro mai i aia. Ka ki te kaiwhaka wa ko te £215 i whaka aturia ki nga kaute, e ngari ko te toenga kaore i tino whaka maramatia.

Ka ki a Te Rahera ko tenei monga paura ki taku whaka aro ko nga paura hota tingara e penei ana ano me nga moni he mea noaiho, e ngari kaore i tino marama nga paura nei. Kaore e taea e te kai karo te ki kaore i riro mai aua paura no te mea e marama ana ki i te pukapuka kua puta mai aua mea i a Paea.

Ka ki te kaiwhaka wa ae nana ano i utu ka haere tonu te korero a Te Rahera, me whaka aro ano hoki koutou e haurangi ana a Paora i te ra i riro mai ai nga paura hota tingara, a i runga i tona ahua pera haurangi i whaka aro i a na Tatana i homai i aua mea ki aia, ki taku whaka aro tera ano etahi atu paura hota tingara. Kaore i whaka huatia i roto i te pukapuka a te Katamauihi. Ki taku whaka aro tera ano tetahi tinihanga kaore I taea e au te kite. - E marama ana ki taku titiro whaka waia Te Kai Tono kia oati ki tetahi mea ka taea te whakahe. Ki taku

whaka aro ko te mahi a Tatana raua ko Teoti Wakena he mahi hei tupato tanga. Ka pataia atu e ahau ki te kaiwhaka wa mehe mea ki tau whaka aro tera ranei e kore e taea te whaka tau i tetahi mahi tinihanga ki aua tangata. Ki te mea ka taea te whaka marama he te tuhi tuhi ki taua pukapuka.

Ka ki te kaiwhaka wa ka taea ano mehe mea ka taea te whaka tika ano te whaka atu mai ko te ingoa ote kai titiro he mea tinihanga.

Ka tu ko Te Wirihana ki te whai korero ki Te Hure mo te taha ki te kuini, ka ki e rere ke ana nga korero mo te taha ki te here here, e rere ke ana nga korero mo te taha ki te kuini. Ka marama ki te ngakau ote Hure ko, nga kaiwhaki korero o tewhea ranei kei te korero parau. Ka tino marama kei te korero parau tetahi, ka ki atu au kia [unclear: kouton] ma koutou e whaka aro ki te ahua i puta mai ai nga korero o ana kai whaki. E ki ana a Te Wakena me Tatana e ora tonu ana a Paora kaore ia e haurangi ana i tona tuhinga ki te pukapuka. Ki ana nga tangata Maori e he ana aua korero.

E ki ana ano a Te Wakena i roto i ana korero e kai ana ano etahi i te waipiro i tona taenga atu. E ngari ko Paora e ora tonu ana ia, A ko tetahi kawea ana ano e raua te pukapuka tuhi tuhi Maori otatau pukapuka hoko. Kaore i ki te ture me mau atu te whaka Maori tanga ote pukapuka, kaore i ahua penei, mehe mea nei i hia hia raua ki te tinihanga i a Paora kia tuhi ia ki te pukapuka. He tini nga pukapuka kei te aro aro ote Kooti e mau ana te ingoa o Paora i runga.

Na ka ki atu au kia koutou, whaka rite ritea aua pukapuka a me kore e marama ki o koutou ngakau nana taua tuhi, a mehe mea ka taea e te tangata te tuhi pera ranei i tona ingoa. Ka ki atu ano a Te Wirihana ka karanga atu ia ki te Hure kia titiro ratou ki te take o tetahi pukapuka tona maka he (G.) te ra i tuhia ai ko te 26th o Aperira, 1870. Whaka ae ki te hoko o taua wahi e whaka huatia ana i roto. Whaka ae hoki ki te utu i te nama a Tatana mo nga moni e £251, no roto enei i te £300 moni utu otatau whenua. E hara i a Te Wakena tenei pukapuka i whaka Maori. Na Te Hemara, a i runga i te tika me te marama otatau mahi kaore, i tuhia e ia tona ingoa i nga ra e ono i muri iho ote tuhi tuhi tanga a Paora. Kaore he take hei kinga e haurangi ana te here here i taua tuhinga. Ka whaka aro au he korero hanga e nei na te kai karo e ki nei ia i te haurangi ia i tona tuhinga. A te tahi hoki kaore enei korero i tohea i roto i te Kooti Tiriwa ki taku whaka aro e kore e taea e te Hure te whaka rongu ki nga korero a Karaera he Roia ia no te kai karo a kite ana ia i te he ote pukapuka aoti me te tohe ano ki te kawe tonu i te whaka wa. Ka ki te kaiwhaka wa kua rongu ia ki nga korero a Karaera. ki tana whaka aro ka tahi ano ia ka rongu ki aua tu korero. Ka tahi tonu te korero a Te Wirihana mo runga i nga moni hoko.

Ka ki te kaiwhaka wa ki taua whaka aro aha koa i kia e Paora kaore i riro mai nga moni, te take no te mea kaore i puta moni tonu mai ki aia, te take no te mea i puta i runga i te kaute no reira ia i ki ai kaore aua moni i puta mai. Heoi nga mea i puta mai ki au, e waru paraihe paura e rua peke hota me nga paka tingara.

Ka ki a Te Wirihana mo te taha ki nga paura me nga hota tingara e marama ana. Kaore a Tatana i tuhi i te pukapuka e whaka huatia nei. Kaore hoki i tae atu taua pukapuka kia Te Tapito ote Katamauihi. Na ki taku titiro he whaka matau kia whaka paea tetahi hara kia Tatana, i raro i te ture mo te hoko o enei me a ote paura hota tingara.

Ka whai korero te kaiwhaka wa ka ki ko tenei hara he hara kino. Na he tika ki a whaka mutua tenei tu mahi, na ki taku whaka aro e tika ana kia mohio nga pakeha me nga Maori ki te kino otenei tu hara. Ka ki ia ko te kai karo e ki ana e hara i aia i tuhi tuhi te ingoa ki te pukapuka e korero tia nei. Ko tetahi take hei whaka arotanga ma koutou ko te ki a te kai karo e hara i aia tenei i tuhi tuhi, tetahi mehe mea ranei e haurangi ana ia i taua takiwa i tuhi ai ia ki te pukapuka, a ko tona ki e hara i aia i tuhi tuhi, a ko tona whaka he ki te ingoa he pohehe ranei nona he aha ranei. Ma koutou tena e whaka aro. I whaka mararaa hoki ia i ki a Paora i te rironga mai onga moni, te rua hoki i te whaka wakanga kati i te mahi a Kahimoa ka taea e ia te ki he tinihanga taua pukapuka i te korenga. kaore i riro nga utu i aia. Otira i [unclear: whai] kupu ano ia, mo tenei wahi ara mo te kinga a Paora kaore he taonga i aia ina hoki na te kai korero kotahi anake i whaka he i tenei ki; ko te tikanga hoki ote ture kia rua nga kai korero ka tuturu ai te hara oati teka. Ka puta ano hoki he kupu a te kaiwhaka wa mo te ahua kuraru raru otenei ki "Kaore he moni i riro i au." Tera pea tetahi tikanga o taua kupu he mea "Kaore i riro tina na mai nga moni i au." E ngari ko te ki a Paora mo te ara i riro mai ai nga paura i aia e ahua marama ana tatemea e pa ana ki te ki kore riro o nga utu.

Ka mea te kaiwhaka wa ki te whaka ae nga roia ka ata wehea e ia nga take hei whaka arotanga ma te Huri. Heoi whaka ae ngatahi ana nga Roia.

Ko nga take enei.

- Mehe mea he korero parau te ki a Paora kaore ia i tuhi tuhi i te pukapuka. Ka mea te Kaiwhaka wa ki taua whaka aro na te pukapuka i tuhia e Paora i muri iho kia Tatana huia hoki ki etahi korero i whaka tuturu i tenei he kia Paora.
- Mehe mea he parau te ki a Paora kaore i riro i aia nga moni utu. Ka mea te Kaiwhaka wa no te korenga kaore i riro te tinana moni otira i pono te rironga he i utu i ona naraa na reira pea i puta ai taua ki e hara i te ngakau korero parau.
- Mehe mea he parau te ki a Paora heoi nga taonga i riro i aia he paura anake. Ka raea te Kaiwhaka wa

kotahi tonu te kai korero nana i whaka he i tenei ki a e kore e taea e Te Huri te whaka tuturu i te hara mo tenei.

- Mehe mea he parau te korero a Paora mo te ara i riro mai ai nga paura.

Heoi ka tahuri te kaiwhaka wa ki te whaka atu i nga korero a nga kai korero me te whaka marama haere ka tino whaka marama ia i nga tikanga ote pukapuka i maka tia ki te (G.) ara mo te taha ki te take tua tahi. Ki tana whaka aro e kore rawa e taea e Te Huri te whaka pono i nga korero a Hohepa a whaka atu ana hoki ia i etahi wahi he ote korero a Te Waka.

Heoi ka haere Te Huri ki roto i tetahi ruma whiri whiri ai a roa iho ka putu mai ano ka ki ratou. Kua tuturu nga hara 1, 3, 4, a kaore i tino tuturu te rua. Ara ko te tikanga otenei ki kua tuturu te hara o Paora heoi te wahi kaore i ata tuturu ko te rua.

Ka mea te kaiwhaka wa e kore ia e whaka tau i te whiu a te Kooti mo Paora ko te take i purutia ai te whiu kia ata rapaia e nga kaiwhaka wa nga tikanga ote ture mo tenei tu hara me ka hui ratou ki Poneke.

Heoi whaka aetia ana kia haere a Paora meinga ana kia puta mai ia a te nohonga ote Hupirirai Kooti me ka noho ano ki Nepia hei reira whaka tau ai i te whiu a te Kooti ki te kore e puta mai a Paora ki te Hupirimi Kooti ka utu ia £100, me Hemi Puna £100.

E wha nga take hei whaka arotanga ma nga kaiwhaka wa o Poneke.